

use of interactive exercises in practical classes in the course of teaching professionally oriented learning of a foreign language is substantiated. The factors of intensification of the future social workers' communicative competence acquisition during the study of a foreign language as an integral part of a positive professional image are highlighted. The ways of stimulating the student's verbal thinking for further effective functioning in the professional sphere are proposed.

Key words: *image, imageology, integrated learning, context-oriented learning, interactive exercises, interpersonal communication, vocational training.*

УДК 792:37.011.3-051“19”

Стихун Н. В.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ

У статті охарактеризовано значення використання засобів театрального мистецтва в педагогічній практиці вчителів радянського періоду; визначено специфіку театрального мистецтва в професійній майстерності вчителя; розкрито виховний вплив форм, методів і засобів театрального мистецтва на художньо-естетичний розвиток учня; проаналізовано художньо-творчу співпрацю вчителя з учнями в навчально-виховному процесі як у школі, так і в поза-шкільних закладах освіти; акцентується увага на вдосконаленні професійної майстерності вчителя засобами театрального мистецтва.

Ключові слова: *театральне мистецтво, професійна майстерність учителя, форми, методи, засоби театрального мистецтва, театральна діяльність, художньо-естетичне виховання, навчально-виховний процес, досвід, творчість.*

У парадигмі сучасної освіти значна увага надається високій кваліфікаційній компетентності, посиленню професійної мобільності й конкурентоспроможності педагога. Актуальність досліджуваної проблеми полягає в тому, що на цьому етапі розвитку освітньої галузі все більш зростає соціальний попит на фахівців-педагогів, ознайомих із театральним мистецтвом, посилюються вимоги модернізації художньо-естетичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах, удосконалення культурно-мистецької, театральної діяльності в них.

Отже, повернення до історичного минулого дасть змогу вчителям підвищити професійну майстерність, тобто ґрунтовно ознайомитися з теоретико-методологічними засадами театральної педагогіки та подолати комплекс фахової неготовності до застосування засобів театрального мистецтва в педагогічній практиці сьогодення.

Проблема розвитку професійної майстерності вчителів засобами театрального мистецтва завжди була й залишається в центрі уваги видатних учених (А. Луначарський, А. Макаренко, Я. Мамонтов, М. Розенштейн, В. Сухомлинський, Г. Шарельман та ін.).

Окремі аспекти формування педагогічної майстерності вчителів, зокрема їхню творчість, досліджували сучасні науковці: І. Зязюн, О. Дем'янчук, С. Карпенчук, С. Лісова, Г. Сагач, І. Яшук, Г. Головка А. Луцюк та ін.

Питання розвитку професійної майстерності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів засобами театрального мистецтва радянського періоду частково розкрито в дослідженнях сучасних науковців: І. Бега, А. Ершової, Л. Масол, І. Наливайка й ін. Аналізу використання театрального мистецтва в педагогічній теорії і практиці вчителя як історико-педагогічній проблемі присвячено дисертації М. Дергач, Л. Ільїної, О. Лавріненка й ін.

Мета статті – охарактеризувати значення використання засобів театрального мистецтва в педагогічній практиці вчителів радянського періоду.

Розуміючи сутність емоційно-творчої природи педагогічної діяльності, А. Макаренко наголошував на необхідності етюдної роботи з педагогами початківцями й запровадив її в педагогічному колективі: “Тим, хто готується до артистичної діяльності, дають цілу систему вправ на уяву, які так і формулюються: уявіть собі ... А наша професія – споріднена з артистичною. Була б моя воля, я дав би подібні завдання студентам педагогічних інститутів і молодим учителям. Нехай би вчилися уявляти себе вчителями того чи іншого класу; учнями, яким важко вчитися; учнями, яких вигнали з класу, тощо” [6, с. 184].

Наполягаючи на важливості для вчителя вдосконалення його акторських і педагогічних здібностей, А. Макаренко вбачав сутність такого навчання, “насамперед в організації характеру педагога, вихованні його поведінки, а після цього в організації його спеціальних знань і навичок, без яких жоден вихователь не може бути хорошим вихователем, не може працювати, оскільки в нього не поставлений голос... Не може бути хорошим вихователем той, хто не володіє мімікою, не може надати своєму обличчю необхідного виразу чи стримати свій настрій” [6, с. 265–269]. Він залишив неоціненний педагогічний спадок для вітчизняної і

світової теорії навчання й виховання та разом із тим апробував власні теоретико-методологічні положення в практичній діяльності. А. Макаренко одним із перших висловив думку про доцільність використання театрального мистецтва в професійній майстерності вчителя й успішно реалізував це положення на практиці.

Педагог А. Макаренко, працюючи з вихованцями в колонії ім. М. Горького та комуні ім. Ф. Дзержинського, спирався насамперед на продуктивну працю та клубну роботу. Клубна робота в радянському періоді, на думку педагога, була надзвичайно важливою у вихованні особистості колоністів.

У професійній майстерності вчителя А. Макаренка вагоме місце посідало виховання дітей мистецтвом, зокрема театральним. Будучи знавцем і цінителем мистецтва, він активно залучав своїх вихованців до літератури, театру, музики й образотворчого мистецтва. Підготовка до спектаклю вважалася важливою справою, вихованці вчилися володіти собою, своїм голосом, мімікою, як справжні артисти. Під час репетицій педагог-новатор намагався глибоко аналізувати роль кожної дійової особи в п'єсі, вміло знаходив вихід із труднощів під час постановки п'єси на погано обладнаній сцені колонії. Чудовим у цих постановках було те, що разом із вихованцями колонії в них брали участь і дорослі, а саме: А. Макаренко, клубний працівник колонії ім. Горького В. Терський, артисти Харківського драмтеатру [10, с. 374].

Варто зазначити, що в колонії ім. Ф. Дзержинського працював свій театр. Як писав А. Макаренко, “майже весь вільний час ми жертвували театру” [7, с. 190]. Він указував, що вихователь повинен уміти грати, будувати свою професійну майстерність, не захоплюючись власними переживаннями, не витрачаючи справжні емоції, а породжуючи їх як актор. “Кожні батьки, кожний учитель, – стверджує педагог, – перш ніж говорити з дитиною, повинен себе трішки так підкрутити, щоб усі настрої зникли ..., треба робити так, щоб Ваше лице, Ваші очі, Ваш голос були деякою мірою автономні. На душі у Вас, може, кішки шкребуться ..., а зовні все має бути гаразд, у повному параді. Педагог зобов'язаний мати “парад на обличчі” [5, с. 305].

Театральне мистецтво широко впроваджувалося в практику роботи закладів соціального виховання. Використання засобів театрального мистецтва закладами соціального виховання сприяло формуванню політичної свідомості учнів і розглядалося як засіб стимуляції творчої активності дітей та організації дитячого самодіяльного колективу.

Зокрема, у трудових школах театральне мистецтво використовувалося як засіб естетичного виховання школярів. Театральна діяльність учнів трудових шкіл була представлена постановкою шкільних вистав, а також інсценізаціями на ранках і вечірках.

Виховна робота засобами театральної діяльності учнів у трудових школах України була досить поширеною. Про це свідчать списки від 1923 р. рецензованих Наукпедкомом п'єс для учнівської драматизації, які створювалися педагогами й письменниками. Як приклад наведемо перелік творів, що розглядалися лише на двох засіданнях Репертуарної комісії Наукпедкому: Которевич “Збірка дитячих п'єс “Театр у трудовій школі”, Коваленко “Хата в чаю” (дитяча пригода на 2 дії), Шпак “Новий день настав” (п'єса для дітей на 2 дії) і багато інших [11, арк. 54–55].

Керівництво НКО і прогресивні педагоги-науковці, що входили до складу працівників його підрозділів, зокрема Я. Мамонтов, визнавали важливу роль театрального мистецтва у формуванні учнівської молоді, тому в навчальні плани курсів, на яких здійснювалась у ті часи підготовка освітян, обов'язково вводилися предмети з основ мистецтва та мистецької діяльності. В аспекті з питань шкільних клубів у навчальному плані педологічних курсів, розробленому А. Гендрихівською, наголошувалося на такому: “Під час роботи з курсантами необхідно проробити всі види клубної роботи, насамперед роботи студій: літературної, музичної, образотворчої та драматичної. Серед питань щодо способів організації та методів роботи в цих освітніх закладах передбачалося пов'язати їхню діяльність із викладанням шкільних предметів, роботою дітей у майстернях, шкільних гуртках тощо” [8, арк. 45–47].

Визнання педагогами трудових шкіл значущості театрального мистецтва в системі виховання дітей і молоді підтверджується й тим, що ці питання порушені на Всеукраїнській конференції шкільних працівників (1922 р.), де викладач Тарарикова в доповіді “Особливості роботи в місті” пропонувала поряд із різноманітними формами роботи з дітьми застосувати драматизацію, музичні ранки та вечори. А в тимчасовому положенні “Про дитячі заклади соціального виховання в УРСР” зазначалося, що “для виконання запланованих звітних робіт оголошується звітний тиждень, упродовж якого звичайна робота в групах і гуртках припиняється, гуртки та групи об'єднуються й під керівництвом педагогічного персоналу школи працюють над організацією загальної шкільної або групової виставки дитячих робіт, дитячих ранків чи вечорів, вистав або комбінації цих форм” [1, арк. 199–207].

Отже, аналіз науково-педагогічної спадщини прогресивних радянських діячів освіти, науки, культури, досвід педагогів-практиків показав, що ідеї використання засобів театрального мистецтва були одними із центральних у їхніх творчих пошуках і практичному втіленні в навчально-виховний процес як школи, так і вищої та професійної зокрема. Саме в радянський період педагогами визначаються справжня сутність і специфіка театрального мистецтва в професійній майстерності вчителя. Професійна майстерність учителя розуміється не тільки як використання широкого арсеналу засобів, прийомів і методів театрального мистецтва, а і як творче особистісне застосування їх у практичній діяльності.

Отже, ми бачимо, що театральне мистецтво активно впроваджувалося у виховну практику навчальних закладів різного типу. Теоретики і практики освітянської галузі радянського періоду розглядали театральну

творчість учнів і молоді як засіб політичного виховання, як таку, що здатна сформувати активність, волю та колективістичні якості “майбутнього будівника комунізму”, тому прерогативою застосування засобів театрального мистецтва в практиці закладів освіти була виховна робота в позакласний час.

Зокрема, у професійній майстерності вчителя використовувалося театральне мистецтво не тільки як метод виховання, а і як метод навчання, так як воно давало дитині правдиве почування, що відповідало прагнучій природі учня. Живий і яскравий образ, глибоке й радісне переживання ставить театральне мистецтво на місце сухого засвоєння. Замість односторонньої праці розуму, воно притягає до праці всю особистість дитини: уяву, розум, почування, волю; усі вони беруть участь у процесі розвитку дитячих творчих здібностей [3].

Зокрема, цікаві думки щодо використання засобів театрального мистецтва ми знаходимо у творчості вченого В. Сухомлинського. Він постійно цікавився творчістю театрального діяча К. Станіславського, поділяв його погляди на проблему різнобічного розвитку особистості учня. У педагогічній практиці В. Сухомлинський використовував засоби театрального мистецтва, які розкривали творчу особистість школяра і його потенційні можливості в різноманітній шкільній діяльності [2].

У Павлівській середній школі, де був директором В. Сухомлинський, використовувалися такі види й форми театральної діяльності, як художнє читання; інсценізація та постановка літературних творів під керівництвом учителів; дія драматичний гурток, театр казки. У школі була обладнана спеціальна Кімната Казки, яка містила декорації, макети та різноманітні ілюстрації епізодів з українських, а також казок інших народів. У Кімнаті залежно від того, які літературні твори читалися чи інсценізувалися на уроках і в позакласній роботі, створювалася відповідна творча обстановка. У роботі зі старшокласниками використовувалося мистецтво постановки мізансцен під час читання п'єс на уроках літератури [13, с. 178]. Отже, на думку вченого, використання засобів театрального мистецтва у школі сприяє передусім розвитку емоційно-почуттєвої сфери психіки, творчої уваги, уяви та фантазії школярів, удосконаленню навичок спілкування й вираженню своїх емоцій і почуттів.

Аналізуючи важливість використання засобів театрального мистецтва вчителем у навчально-виховному процесі радянського періоду, варто було б згадати про вітчизняного педагога-новатора, народного вчителя СРСР В. Шаталова, який розробив для середнього і старшого ступенів загальноосвітньої школи оригінальну систему інтенсивного навчання і створив багато наукових праць, у яких розглядається проблематика використання шкільною педагогікою засобів театрального мистецтва.

Педагог-новатор у професійній майстерності органічно поєднував педагогічну дію з акторською, перетворюючи інтерес учнів до навчання на мотивоване, естетично значуще самонавчання. Ведучи мову про перші кроки молодого вчителя, В. Шаталов відзначав: “Скільки труднощів його очікує! У нього немає досвіду, і йому ні з чим порівнювати кожен нову педагогічну ситуацію. Він навчається бути врівноваженим, і суворим, і поступливим, і вимогливим, і незворушним, і життєрадісним... Якщо всі ці якості йому допомогли виробити педагогічно-наставники ще у виші, то тоді йому потрібно бути самим собою. Але це трапляється, на жаль, нечасто. А діти не чекають. У них свої критерії й судження...” [9, с. 86]. Отже, бути вчителю самим собою, звісно, допомагає акторська майстерність.

Зокрема, вітчизняна вчитель-практик і новатор Ю. Львова також звертала увагу на акторську майстерність педагога. Вона була переконана в тому, що “акторське мистецтво, театралізація потрібні вчителю не для того, щоб кожного разу, спілкуючись з учнями, грати ту чи іншу роль, а для того, щоб, залишаючись самим собою, результативно здійснювати задумане педагогічне дійство, знати, як успішно творити педагогічний акт не на приблизному очікуванні дива, а на основі розрахованої педагогічної техніки” [4, с. 139]. Отже, педагоги-новатори радянського періоду надавали досить великого значення засобам театрального мистецтва й закликали вчителів до постійної роботи над собою, тобто до вдосконалення своєї інтонаційної виразності мовлення, акторської майстерності, театралізації для підвищення фахового рівня в педагогічній діяльності.

Розуміючи важливість використання засобів театрального мистецтва в педагогічній діяльності вчителя радянського періоду, ми переконуємося, наскільки вона була необхідна у творчій потенції учня того часу, тому що мала потужний вплив на формування пізнавальних умов для ігрової діяльності, на спонукання дітей до імпровізації. Драматизація та інсценування сприяли кращому запам'ятовуванню дітьми художніх творів, виховували бадьорий, радісний настрій, розвивали виразність та образність мовлення. Театр як художній феномен, як творчий організм, де переплетені різні аспекти людської діяльності, давав змогу розширити межі дитячої творчості. Театральне мистецтво як одна з форм пізнання дійсності забезпечувало різнобічний вплив на свідомість учня, його духовне збагачення й формування світогляду щодо системи цінностей [12].

Театральне мистецтво широко використовувалося як засіб поліпшення емоційного стану учня, як засіб зіставлення різних художніх форм, як засіб активізації пізнавальної та творчої діяльності. У зв'язку з успішним розв'язанням низки теоретичних проблем у галузі естетики й мистецтвознавства, зокрема в галузі взаємодії мистецтв, з'явилися нові можливості цілеспрямованого використання останньої у школі. Не випадково в навчальних програмах із музики, образотворчого мистецтва вказувалося на необхідність широкого застосування “суміжних” видів мистецтва. У методичних посібниках радянських педагогів таких, як Н. Машенко (“Використання музики на уроках літератури”, 1978 р.), В. Козинець (“Живопис на уроках історії”, 1969 р.), пропонувалися конкретні методичні рекомендації стосовно того, як, коли, з якою метою педагогічно доцільно вживати різні види мистецтва [14, с. 16–18].

У практиці школи радянського періоду нагромаджено досить значний позитивний досвід застосування форми комплексного впливу літератури, музики, образотворчого мистецтва в процесі навчання. Вона широко використовувалася на різних етапах навчання. Особливу роль ця форма впливу відігравала у 8–10 класах, де систематично вивчався лише один вид мистецтва [14, с. 38].

Зокрема, дослідниця Г. Шевченко вказує, що “вплив взаємодії літератури, музики, образотворчого мистецтва на учня буде успішним у тому випадку, коли вчитель у своїй практичній діяльності спиратиметься на принципи єдності, суверенності, конкретно-історичного підходу, урахування рівня художнього розвитку дітей” [14, с. 23–24]. Якщо вчителеві поєднати всі ці види мистецтва з театральним мистецтвом у навчально-виховному процесі, то в підсвідомості дитини буде формуватися важливий принцип, а саме принцип “життєвої правди” (К. Станіславський), який дасть змогу учню краще запам’ятовувати навчальний матеріал на уроці, тому що за допомогою цього принципу передаються без “брехні” глибокі почуття, думки, найтонші відтінки різноманітних переживань, зображується навколишній світ у всій своїй красі, а тим самим краще запам’ятовується все те, що вивчається [12, с. 148]. Отже, різноманітність видів мистецтва давала можливість вихованцям естетично й духовно освоювати світ у всій його багатогранності.

Висновки. Цінний історичний досвід використання засобів театального мистецтва в розвитку професійної майстерності вчителя накопичено радянською педагогікою в період її становлення. Результати аналізу досліджуваної проблеми виявили, що вчителі здійснювали навчально-виховну діяльність, використовуючи засоби театального мистецтва (театральна гра, імпровізація, інсценізація, мізансцена, живе слово, культура й техніка мови, сценічне мовлення, жести, міміка й пантоміміка, акторська техніка, артистизм), які позитивно впливали на формування художньо-естетичних, мовленнєвих, творчих здібностей як учнів, так і вчителів. Екстраполяція цього досвіду в сучасну педагогічну практику учителів України, незалежно від їхньої спеціальності, сприятиме підвищенню фахового рівня їхньої професійної діяльності.

Використана література:

1. Временное положение о детских учреждениях социального воспитания в Украинской социалистической советской республике. – Спр. 1621. – Арк. 199–207.
2. Дубина Л. Г. Використання театальної педагогіки у підготовці майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Г. Дубина ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2004. – 270 с.
3. Константинов Н. А. Из истории советской школы и педагогики / Н. А. Константинов // Советская педагогика. – 1947. – № 9. – С. 48–62.
4. Львова Ю. Л. Творческая лаборатория учителя : [книга для учителя] / Ю. Л. Львова. – Москва : Просвещение, 1992. – 220 с.
5. Макаренко А. С. Воспитание в семье и школе / А. С. Макаренко // Педагогические сочинения : в 8 т. – Москва : Педагогика, 1984. – Т. 3. – 1984. – 319 с.
6. Макаренко А. С. Некоторые выводы из моего педагогического опыта / А. С. Макаренко // Сочинения : в 7 т. – Москва : АПН РСФСР, 1958. – Т. 5 : Общие вопросы теории педагогики. – 1958. – 397 с.
7. Макаренко А. С. Педагогическая поэма / А. С. Макаренко. – Москва : Педагогика, 1981. – 624 с.
8. Навчальний план педагогічних кадрів. – Спр. 1672. – Арк. 45–47.
9. Педагогічна майстерність : [підручник] / [П. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – Київ : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
10. Проблемы освоения театральной педагогики в профессионально-педагогической подготовке будущего учителя : материалы Всесоюз. науч.-практ. конф. / глав. ред. И. Ф. Кривонос. – Полтава, 1991. – 384 с.
11. Протокол № 53 від 24.08.1923 р. засідання Наукпедкому НКО. – Спр. 895. – Арк. 54–55.
12. Стихун Н. В. Развитие профессиональной мастерности учителей заочноосвітніх навчальних закладів засобами театального мистецтва (20–80-ті рр. XX ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Рівне : РДГУ, 2017. – 309 с.
13. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. – Київ : Рад. шк., 1977. – Т. 3. – 1977. – 670 с.
14. Шевченко Г. П. Взаимодействие искусств в эстетическом воспитании подростков / Г. П. Шевченко. – Киев : Знание, 1981. – 48 с.

References:

1. Vremennoe polozhenye o detskykh uchrezhdeniyakh sotsyal'nogho vospytanyja v Ukrainskoj sotsyalisticheskoj sovetskoj respublyke [Temporary regulations on the children's institutions of social education in the Ukrainian socialist soviet republic]. Spr. 1621, ark. 199–207 [in Russian].
2. Dubyna L. Gh. Vykorystannja teatral'nojji pedaghoghiky u pidghotovci majbutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Use of theater pedagogy in the preparation of future teachers of elementary school]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04; In-t pedaghoghiky i psykhologhiji prof. osvity APN Ukrajinjy. Kyjiv : 2004. 270 s. [in Ukrainian].
3. Konstantynov N. A. Yz ystoryj sovetskoj shkoly y pedaghogyky [From the history of the soviet school and pedagogy] / N. A. Konstantynov // Sovetskaja pedaghogyka [Soviet pedagogy]. 1947. № 9. S. 48–62 [in Russian].
4. Ljvova Yu. L. (1992) Tvorcheskaja laboratorija uchytelja : Kn. dlja uchytelja [Teacher's Creative Lab: KN. for teacher] / Yu. L. Ljvova. M. : Prosveshhenye. 220 s. [in Russian].
5. Makarenko A. S. (1984) Vospytanye v semj'e y shkole [Parenting in the family and school] / A. S. Makarenko // Pedaghoghicheskye sochynenyja : v 8 t. [Pedagogical writings in 8 t.]. M. : Pedaghogyka. T. 3. 319 s. [in Russian].
6. Makarenko A. S. (1958) Nekotorye vyvody yz moegho pedaghoghicheskogho opyta [Some conclusions from my teaching experience] / A. S. Makarenko // Sochynenyja : v 7 t. [Works in 7 t.]. M.: APN RSFSR. T. 5 : Obshhye voprosy teoryy pedaghogyky [General questions of the theory of pedagogy]. 397 s. [in Russian].

7. Makarenko A. S. (1981) Pedagoghycheskaja poema [Pedagogical poem] / A. S. Makarenko. M. : Pedagoghyka. 624 s. [in Russian].
8. Navchalnyj plan pedagoghichnykh kadrov [Curriculum of teaching staff]. Spr. 1672, ark. 45–47 [in Ukrainian].
9. Pedagoghichna majsternistj : pidruchnyk [Pedagogical skills: a textbook] / I. A. Zjazjun, L. V. Kramushhenko, I. F. Kryvonos ta in. ; za red. I. A. Zjazjuna. 3-tje vyd., dopov. i pererobl. Kyjiv : SPD Boghdanova A. M., 2008. 376 s. [in Ukrainian].
10. Problemy osvoenyja teatralnoj pedagoghyky v professyjno- pedagoghicheskoj podgotovke budushhego uchytelja : materyaly Vsesojuz. nauch.-prakt. konf. [Problems of mastering theatrical pedagogy in the professional and pedagogical training of the future teacher: materials of the All-Union. scientific-practical conf.] / ghlav. red. Y. F. Kryvonos. Poltava, 1991. 384 s. [in Russian].
11. Protokol № 53 vid 24.08.1923 r. zasidannja Naukpedkomu NKO. Spr. 895, ark. 54–55 [in Ukrainian].
12. Stykhun N. V. Rozvytok profesijnogi majsternosti vchyteliv zaghaljnoosvitnikh navchalnykh zakladiv zasobamy teatralnogho mystectva (20–80-ti rr. KhKh st.) [Development of professional skills of teachers of general educational institutions by means of theatrical art (20–80's of the 20th century)]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. Rivne : RDGhU, 2017. 309 s. [in Ukrainian].
13. Sukhomlinsjkyj V. O. (1977) Serce viddaju ditjam [I give my heart to the children] / V. O. Sukhomlinsjkyj // Vybrani tvory : v 5 t. [Selected works in 5 t.]. Kyjiv : Rad. shk. T. 3. 670 s. [in Ukrainian]
14. Shevchenko Gh. P. (1981) Vzajmodejstvie yskusstv v esteticheskom vospytanyu podrostkov [Interaction of arts in the aesthetic education of adolescents] / Gh. P. Shevchenko. Kyev : Znanye. 48 s. [in Russian].

Стыхун Н. В. Использование средств театрального искусства в развитии профессионального мастерства учителей советского периода

В статье охарактеризовано значение использования средств театрального искусства в педагогической практике учителей советского периода; определена специфика театрального искусства в профессиональном мастерстве учителя; раскрыто воспитательное воздействие форм, методов и средств театрального искусства на художественно-эстетическое развитие ученика; проанализировано художественно-творческое сотрудничество учителя с учениками в учебно-воспитательном процессе как в школе, так и во внешкольных учебных заведениях; акцентируется внимание на совершенствовании профессионального мастерства учителя средствами театрального искусства.

Ключевые слова: театрального искусства, профессиональное мастерство учителя, формы, методы, средства театрального искусства, театральная деятельность, художественно-эстетическое воспитание, учебно-воспитательный процесс, опыт, творчество.

Stykhun N. V. The use of theatrical art means in the development of professional skills of teachers of the Soviet period

The article describes the importance of using the means of theatrical art in the pedagogical practice of teachers of the soviet period; the specificity of theatrical art in the professional skill of the teacher is determined; the educational impact of the forms, methods and means of theatrical art on the artistic and aesthetic development of the student is revealed; analyzed the artistic and creative cooperation of the teacher with the students in the educational process, both at school and in extra-school educational institutions; focuses on improving the professional skills of teachers by means of theatrical art.

Key words: theater art, teacher's professional skill, forms, methods, means of theatrical art, theater activities, artistic and aesthetic education, educational process, experience, creation.

УДК 378.147.016:630.27(043.3)

Ткач М. М.

**ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
УПРОДОВЖ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

У роботі акцентується увага на необхідності розв'язання проблеми розвитку креативності в студентів упродовж професійної підготовки. Розкрито сутність понять “креативність” і “творчість”. Визначено, що потенційна креативність реалізується в разі відповідної мотивації і сприятливих умов, стимулюючи творчий процес. Теоретично обґрунтовано бар'єри розвитку креативності в студентів і визначено зовнішні й внутрішні чинники, що на них впливають та ускладнюють актуалізацію творчих здібностей особистості. Проаналізовано сучасні погляди науковців на їх подолання в процесі професійної підготовки. Акцент у процесі навчання робиться на використання креативних методів з метою подолання бар'єрів упродовж професійної підготовки. Розкрито вагомість освітнього середовища у формуванні креативності для ефективного особистісного саморозвитку й самовдосконалення.

Ключові слова: креативність, творчість, креативна особистість, психологічний бар'єр, креативний бар'єр, освітнє середовище, чинники, професійна освіта.

Сучасні умови розвитку суспільства вимагають від професійної підготовки молоді формування навичок критичного мислення, творчості й більшої свободи у вирішенні проблем, адже реалії, з якими вони зіткнуться в майбутній професійній діяльності, не мають однозначних трактувань, на відміну від реалій навчальної практики, де для вирішення завдань і проблем завжди пропонувалися правильні рішення. Не завжди людина